

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Δομή της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Λεξιλογικά ζητήματα

Ενότητα #2: Πολυσημία

Διδάσκουσα: Βιβή Θώμου
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΟ ΡΗΜΑ «ΧΤΥΠΑΩ»

Στον Αυγουστίνο, το αυγό, του αρέσει να τον χτυπάνε!!!

Στη μαγειρική

χτυπάμε τα αυγά, την κρέμα

Στο σπίτι

χτυπάμε την πόρτα, το κουδούνι και η πόρτα, το κουδούνι χτυπάει

Στο σπίτι

χτυπάει το τηλέφωνο

Μπορούμε επίσης:

να χτυπήσουμε παλαμάκια, τα πόδια, τα χέρια

να χτυπήσουμε (σ)το πόδι, (σ)το χέρι, (σ)το κεφάλι μας

Δομημένη παρουσίαση λεξιλογίου

1) Πολύσημο λεξιλόγιο

Μεγάλο τμήμα του λεξιλογίου μιας γλώσσας είναι πολύσημο. Στην πολυσημία ένα και το αυτό λεξικό αντικείμενο παραπέμπει σε παραπάνω από μία σχετιζόμενες μεταξύ τους σημασίες.

ΣΗΜΑΣΙΑ

ΜΟΡΦΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

ΣΗΜΑΣΙΑ

Η κατάκτηση επιπλέον σημασιών της ίδιας λεξικής μορφής αποτελεί διδακτικό ζητούμενο. Για να το πετύχουμε αυτό, πάνω στις ήδη κατακτημένες σημασίες της πολύσημης λέξης «χτίζουμε» τη διδασκαλία μη κατακτημένων σημασιών.

Παίρνουμε ένα πολύσημο ρήμα, το ρήμα χτυπάω.

Μερικά παραδείγματα της συμφραστικότητας του ρήματος αυτού είναι τα παρακάτω:

Χτυπάω την πέτρα να σπάσει

Χτυπάω τα χέρια

Τον χτύπησε στο πρόσωπο

Χτυπάω τα αυγά/το νεσκαφέ

Χτυπάω το κουδούνι/το κουδούνι χτυπάει

Χτυπάει η καρδιά, ο σφυγμός

→Ο σεισμός χτύπησε την χώρα

→Η ανεργία χτυπάει τους νέους

→Το υπουργείο θα χτυπήσει τη φοροδιαφυγή

Οι σημασίες των πρώτων παραδειγμάτων θεωρούνται ως ήδη κατακτημένες, είναι τμήμα του καθημερινού λεξιλογίου. Πάνω σε αυτές τις ήδη κατακτημένες σημασίες μπορούμε να δομήσουμε τη διδασκαλία των σημασιών των τελευταίων παραδειγμάτων, οι οποίες ξεφεύγουν από το καθημερινό και οικείο λεξιλόγιο και θεωρούνται ως τμήμα του απαιτητικότερου λεξιλογίου.

Κάποιες επεξεργασίες λεξιλογίου βοηθούν για το πέρασμα από το οικείο στο απαιτητικότερο λεξιλόγιο. Δηλαδή, οι κατακτημένες σημασίες ανήκουν στο οικείο λεξιλόγιο ενώ οι σημασίες που θέλουμε να διδάξουμε εκτός του ότι είναι μη κατακτημένες ανήκουν ταυτόχρονα και στο απαιτητικό λεξιλόγιο.

Επίσης για κάποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες (για παράδειγμα, γυμναστική, βάψιμο του σπιτιού κ.λπ.) φοράμε ειδικά ρούχα.

φόρμα εργασίας

φόρμα γυμναστικής ή αθλητική **φόρμα**

Προσέξτε τις εκφράσεις μέσα στον πίνακα:

είμαι σε φόρμα
διατηρώ τη φόρμα μου
χάνω τη φόρμα μου

Νερό ΚΛΙΑΡΕΞ! Για να είστε πάντα σε φόρμα!

Το ποδήλατο αυτό θα σας βοηθήσει να διατηρήσετε τη φόρμα σας.

Αν έχετε χάσει τη φόρμα σας, φροντίστε να την ξαναβρείτε με το πρόγραμμα γυμναστικής και αδυνατίσματος ΝΙΟΥΛΑΪΝ.

Τι σημαίνουν οι εκφράσεις μέσα στον πίνακα;

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΑΕΙ ΚΑΝΕΙΣ;

- *Μαμά, έφαγα το φαγητό μου, μπορώ τώρα να πάω να παίξω;*
- *Ουφ! Έφαγα δύο ώρες με αυτή την εργασία. Πολύ δύσκολη!*
(=μου πήρε)
- *Ο Κολλητήρης δεν ήταν φρόνιμος και έφαγε ξύλο από τον Καραγκιόζη.*
(= τον έδειρε ο Καραγκιόζης)
- *Φάγαμε τρία γκολ.* (= μας έβαλαν)

Τι σημαίνουν οι παρακάτω προτάσεις;

- *Τώρα που φάγαμε τον γάιδαρο θα αφήσουμε την ουρά;* Θα τελειώσουμε τη δουλειά να ξεμπερδεύουμε.
- *Είχα χάσει το κασκόλ μου. Έφαγα τον κόσμο να το βρω. Τελικά το είχα αφήσει στο αυτοκίνητο.*
- ◆ Εκτός από τους ανθρώπους, μπορούν να φάνε και τα μέρη του σώματος.
- *Με τρώει η μύτη μου* (= έχω φαγούρα στη μύτη μου)!
- ◆ Αλλά και τα ρούχα μας!!!
- *Τον τρώνε τα ρούχα του,* δεν μπορεί να σταθεί στιγμή ήσυχος.

Τι σημαίνει η παραπάνω πρόταση;

Ξέρεις άλλες τέτοιες περίεργες εκφράσεις με το «τρώω»;

7

Άλλαξε τις προτάσεις με έντονα γράμματα χρησιμοποιώντας την κατάλληλη από τις φράσεις με το **τρώω**.

1. Από χτες δεν μπορεί να ησυχάσει η **Χαρά**. Έμαθε ότι βγήκαν οι βαθμοί του τεστ, αλλά δεν μπορεί να τους μάθει πριν από αύριο.
2. Πριν δύο βδομάδες είχα χτυπήσει το χέρι μου. Πρήστηκε και μετά από λίγες μέρες είχα **φοβερή φαγούρα**. Πήγα στον γιατρό και μου είπε να μην ανησυχώ: έφευγε το πρήξιμο, γι' αυτό **είχα φαγούρα στο χέρι**.
3. **Τρεις μέρες** προσπαθούσα να βρω πώς λειτουργεί ο καινούριος μας τηλεφωνητής. Τελικά τα κατάφερα.
4. Η ομάδα του Γιώργου έχασε χθες στο ποδόσφαιρο **3-0**.
5. Δουλεύαμε πάνω από 6 μήνες για την εκδήλωση αυτή. **Τώρα που τελειώνει η προετοιμασία** θέλεις να σταματήσεις; Λίγο κουράγιο ακόμη και θα είναι όλα τέλεια, θα το δεις.

ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ!

...η κατάσταση δεν βελτιωνόταν

....εάν έχουμε κάνει προόδους τα τελευταία πενήντα χρόνια

1. Όταν κάποιος ή κάτι καλυτερεύει = βελτιώνεται, έχει/παρουσιάζει βελτίωση πκ. Ο γιατρός μας είπε ότι η υγεία της βελτιώνεται μέρα με τη μέρα.
2. Όταν κάποιος ή κάτι χειροτερεύει = επιδεινώνεται, έχει/παρουσιάζει επιδείνωση πκ. Ο καιρός θα επιδεινωθεί από την Τρίτη το βράδυ.

Πότε χρησιμοποιούμε τα ρήματα βελτιώνομαι, επιδεινώνομαι και πότε τα καλυτερεύω, χειροτερεύω; Τα παρακάτω παραδείγματα θα σε βοηθήσουν να το καταλάβεις.

- «Η κατάσταση του ασθενή συνεχώς βελτιώνεται».
 - –Πώς πάει ο πατέρας σου, Μαρία;
–Καλυτερεύει μέρα με τη μέρα.
 - «Ραγδαία επιδείνωση του καιρού προβλέπουν οι μετεωρολόγοι».
 - –Τι λες, πάμε μια εκδρομούλα αύριο;
–Μπα, άκουσα ότι ο καιρός θα χειροτερέψει.
3. Όταν κάποιος βελτιώνει σιγά σιγά τις ικανότητές του σε κάτι = προοδεύει/ κάνει πρόοδο πκ. Αν και στην αρχή δεν τα κατάφερε με τα Μαθηματικά, ο Γιάννης προσπάθησε πολύ και έχει κάνει σημαντική πρόοδο τώρα τελευταία.

Να 'ταν κι αλήθεια όλα αυτά!

Τζένη: Μαμά, βρήκα κάτι για την εργασία μου! Διάβασε εδώ!

«Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι γυναίκες σήμερα ολοένα και βελτιώνεται σε σύγκριση με άλλες εποχές. Οι άντρες, οι οποίοι πριν κάποια χρόνια είχαν τον ρόλο του «αρχηγού» της οικογένειας, έχουν μάθει να σέβονται τις γυναίκες που έχουν δίπλα τους. Το σπίτι πλέον είναι ένας χώρος μέσα στον οποίο άντρας και γυναίκα έχουν ίδια δικαιώματα και ίδιες υποχρεώσεις. Τα παιδιά μεγαλώνουν σε ένα οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο όλοι συνεργάζονται αρμονικά. Η ελληνική κοινωνία κάνει προόδους!»

Καίτη Βλαστού: Μμμ...πολύ ενδιαφέρον άρθρο! Να 'ταν κι αλήθεια όλα αυτά!

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

